

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felélős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér.
Többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő intézete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések küldendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489 sz

A székely akció meg- valósulása.

Lapunk múlt számában foglalkoztunk már Dr K o ó s Mihály székely kirendelt-
ségi vezető nagyérdékü jelentésével, illetve az annak kapcsán Tallián Béla földmiv-
velésügyi miniszterhez fölterjesztett javas-
lataival.

A székely körökben meleg érdeklődést
keltett javaslatok közlését alább folytatjuk
és mai számunkban befejezzük. Ismételt
kérjük tehát a székely nemzeti ügy iránt
érdeklődőket, hogy esetleges észrevételeiket
hozzánk mielőbb beküldeni sziveskedjenek.
Ezt kívánja a messzekiható ügy, mely szé-
kely népünk újra ébredését van hivatva
elősegíteni.

* * *

Közlekedés.

I. Vasutak. 1. A székelyvasutak szászré-
gen—mádfalvi vonalának teljes kiépítése az új
beruházási törvényben biztosították. 2. A sóvá-
rad—parajdi és földvár—sepsiszentgyörgyi vonal-
szakaszok kiépítése a leghathatósabb állami tá-
mogatással lehetővé tétessék. A székelyföldi h. é.
vasutak állami megváltásának kérdése tanulmá-
nyoztassék. 4. A Székelyföldről Budapestre, vagy
azontuli állomásokra szállított vagy ez állomások-
ról a Székelyföldre szállított áruk után a lehető
legmagasabb, mindenesetre azonban legalább is
oly szállítási kedvezmény megadassék, mint az
előző években megadatott.

II. Vízutak. 1. A Maros felső szakaszának
tutajozhatóvá tételében az érdekeltég hathatós
állami segélyvel támogattassék. 2. A Maroson
levő vízimalmok joggyakorlata a tutajozásra való
tekintettel szabályoztassék. 3. A Maros és Olt
hajózhatóvá tételének kérdése továbbra is tanul-
mányoztassék.

Vízi munkálatok.

1. A Székelyföld vízmossai az erdészet
ügyének tárgyalásánál tett javaslatok figyelembe
vételével minél gyorsabban és hathatósabb se-
gélyvel megköttessenek. 2. A székelyföldi vizek
leghathatósabb felügyeletére s egyáltalán a Szé-
kelyföldön nagyobb arányokban végzendő vízi
munkálatokra az itt illetékes kir. kulturmérnöki
hivatalok létszáma megfelelően kiegészítettessék. 3.
Rendeltessék el, hogy a székelyföldi vizeken épít-
endő és átalakítandó műtárgyak közigazgatási
bejárására az illetékes kir. kulturmérnöki hivatal
meghivassék s e hivatallal a munkálat terve a
meghívással kapcsolatban, tehát a helyszíni tár-
gyalást megelőzőleg közöltessék. A székelyföldi
vízimalmok joggyakorlata sűrűszen rendeztessék,
vizsgáltassanak meg a vízi malmok építményei,
szállítassanak le a malomgátak annyira, hogy a
folyó természetét által megkivánt feltételeknek
megfeleljenek. 5. Utasítassanak a Székelyföldön
illetékes kir. kulturmérnöki hivatalok, hogy a Szé-
kelyföld összes vizeiről, az azokon végzendő ren-
dezési munkálatokról vázlatos felvételeket, hozzá-
vetőleges költségvetést készítsenek s a munkála-
tok sorrendjét sűrűségi és célszerűségi szem-
pontból megállapítsák. 6. A Székelyföldön vég-
zendő közérdekű vízrendezési munkák minél hat-
hatósabb anyagi támogatással segélyeztessenek s
hatalmaztassék fel a székelyföldi miniszteri ki-
rendeltség, hogy a munkálatok kezdeményezését e
segély kilátásba helyezésével szorgalmazhassa,
biztosított munkálatok részletes tervét és költség-

vetését az illetékes kir. kulturmérnöki hivatalok-
kal kidolgoztathassa.

Tagosítás, arányosítás.

I. Tagosítás. 1. Az 1880: XLV. t.-c. 6-ik
§-ának módosításával mondassék ki, hogy a tago-
sítás elrendelendő, ha a tagosítást kifejezetten ki-
vánók birtoka a tagosítandó község határának
egy-egy részét képezi és a tagosítást egy e
célra összeállítandó gazdasági szakbizottság, ille-
tőleg a m. kir. földmivvelésügyi miniszter a köz-
sége nézve hasznosnak, célszerűen és méltányo-
san keresztülvihetőnek tartja. 2. Tagosításoknál
az erdélyi részekben is csak mérnöki oklevéllel
bíró és a tagosító mérnöki szak minden ágában
kellő gyakorlatot igazoló mérnökök alkalmaztas-
sának. 3. Az eljáró bíró folytonos jelenlétének
kötelezettsége mellőztessék. 4. A birtok tisztázá-
sokra kiváló súly fektetendő, megosztott birtokok-
nál a közös birtokiviek megszüntetendők, azonos
birtokiviek egyesítendők, a tagosítás folyamata
alatt a telekkönyvi rendezés vitessék keresztül. 6.
A tagosítási eljárás az arányosítástól elkülönítve
szabályoztassék. 6. A hitelesítési eljárás és szo-
bai felülvizsgálat egyszerűsítettessék és gyorsítas-
sék. 7. A kiszagadók birtokainak elhelyezésénél a
tagosítás megengedhetősége ügyében véleményt
mondó gazdasági szakbizottság illetőleg a m. kir.
földmivvelésügyi miniszter ez ügyben eljáró szak-
közlegének nézete kikéressék és figyelembe ve-
tessék. 8. Utasítassanak a bíróságok, hogy az
illetékes kir. kulturmérnököket a tagosításhoz hív-
ják meg. Kik is a tagosítás megkezdésétől fogva
a tagosítási eljárásban résztvenni, a tagosítás
szempontjából szükséges vizszabályozási, átmet-
szési, belvízelcsapolási terveket a hozzávetőleges
költségvetéssel együtt oly időben elkészíteni köte-
leztesse, hogy azok már a becslés előtt ké-
szben legyenek. A tagosító mérnökök utasítassan-
nak, hogy a tagosítandó határ térképét a kir.
kulturmérnöki hivatalnak küldjék meg s az az
által kidolgozott vizszabályozási tervhez alkalm-
mazkodjanak. Vizsont a kir. kulturmérnökök a
helyes kifizetés ellenőrzésére utasítassanak. 9.
Mondassék ki, hogy a tagosítási munkálatokból
kifolyólag elrendelt vízi munkálatok érdekeltégé-
nek és érdekeltégi arányának megállapítására
nem a tényleges állapot s nem a tényleges ha-
szonarány, hanem a tagosítási állapot és a tago-
sítási terület érdekeltége irányadó. 10. A pata-
koknak a tagosítás keretében és érdekében szük-
séges költségeket a 9. pont szerint megállapítandó
érdekeltégéknek az állam előlegezze akként, hogy
azok kamat nélkül 10 év alatt legyenek vissza-
fizetendők. 11. A tagosítási költségeket az állam
előlegezze s azok felét végleg is az állam viselje.
12. Közlegelők fenhagyása a helyi viszonyokhoz
képest alkalmas helyen biztosítottassék. 13. A víz-
mosások és kopár területek a tagosítás keretében
kijelöltessenek s a községnek adassanak.

II. Arányosítás. Az 1880: XLV. t.-c. 25. §.
módosításával mondassék ki, hogy a 200 katasz-
trális holdat meghaladó illetménynek természetben
való kihatása csak az oly illetményre nézve ké-
relmezhető, mely egyeseknek az 1871: LV. t.-c.
3. és 5. §-ában meghatározott aránykulcs szerint
vagy az eljárás megkezdése előtt tulajdonát ké-
pezett külső és belső birtokának (1871: LV. t.-c.
4. §.) területe arányában s e természetben való
elkülönítés legkésőbb az érdemleges tárgyalás so-
rán, ennek befejezte után azonban nem kérel-
mezhető. 2. Az 1871: LV. t.-c. 4. §-ának helyes
magyarázatul mondassék ki, hogy különálló erd-
ők, havasok és nagy kiterjedésű legelőterületek
az aránykulcs megállapításánál figyelmen kívül
hagyassanak. 3. Rendeltessék el, hogy az arányo-
sítás alá jövő erdő- illetőleg legelő területből a
hazajáró csorda számára szükséges közös terület

kiszakítottassék, amely terület a m. kir. földmiv-
velésügyi miniszter nélkül fel nem osztható. 4. Mon-
dassék ki az alkotandó törvényben, hogy a be-
fejezett arányosítás után közösen hagyott terü-
letekre nézve a község megszüntetésére irá-
nyuló kérelem csak a m. kir. földmivvelésügyi
miniszternek gazdasági szempontból adandó enge-
délye alapján tárgyalható; azok az ügyek, amé-
lyek az alkotandó törvény életbe lépte idejében
befejezett arányosításokkal közösen hagyott terü-
letekből való egyéni illetmény elkülönítésekre fo-
lyamatban vannak s a birtokbaadás stádiumáig
még nem jutottak, csak a m. kir. földmivvelésügyi
miniszter engedélyével folytathatók, mely enge-
dély az érdekelték részéről lesz kikérendő. Oly
ügyek pedig, amelyekben az elkülönítési eljárás
folytatásához a m. kir. földmivvelésügyi miniszter
az engedélyt megtagadja, amennyiben a birtokba-
adás stádiumáig még nem jutottak, megszünteten-
dők s az előzőleg felmerült költségeket az állam-
kincstár viseli. 5. Rendeltessék el az arányosítá-
sokkal kapcsolatban a mivvelési ágak újbóli el-
különítése. 6. Történjék intézkedés az iránt, hogy
az állandó kataszter a Székelyföldön minél sür-
gősebben elkészítettessék.

Bányászat.

1. A Székelyföld geologiailag felkutatassék,
geologiai térképe és leírása elkészítettessék, e le-
írás német, francia és angol nyelvekre is lefor-
ditva közreadassék. 2. A székelyföldi s általában
erdélyi bányák közsene, amelyek kitermelésénél
székelyföldi munkások vannak alkalmazva, az
államvasutak, állami ipari intézmények üzemében
minél fokozottabb mérvben használtassék. 3.
Ugyane köszen jobb értékesítése s keletfelé vá-
mkedvezmények kieszközlésével, a belföldi forga-
lomban pedig vasuti szállítási díj mérséklésével
előmozdítottassék. 5. A parajdi sóbánya termelése
lehetőleg megnagyobbítottassék. 6. Székelyföldiek
bányászati és vasgyári altisztekké való kiképzésre
Petrozsényban bányászati, Vajda-Hunyadon pedig
vaskohászati altiszti iskola állítottassék. 6. A szé-
kelyföldi munkásközvetítés működési körébe szé-
kelyföldieknek első sorban székelyföldi, vagy er-
délyi, másodsorban más hazai bányákba való el-
szerződötése is felvétessék.

Vadászat.

1. A ragadozó vadak az állami erdőszemély-
zet által keresztülviendő rendszeres mérgezések-
kel a lehetőségig kipusztítottassanak. 2. Ugyane
célből lödijak engedélyeztessenek. 3. A nemés
vadállomány elszaporítására állami erdőkből be-
fogott példányok hozassanak.

A gazdasági élet fejlődésének egyéb eszközei.

I. Gazdasági egyesületek. 1. A székelyföldi
vármegyék gazdasági egyesületei megfelelő rend-
szeres évi segélyvel külön szakképzett tisztvisé-
lők alkalmazására képesítettessenek. 2. Közhasznu
kezdeményezéseik megvalósítására munkapro-
gramjuk és költségelőirányzatuk alapján s ettől
külön indokolt kérelmeikre minél hathatósabban
segélyeztessenek.

II. Falusi gazdakörök. Mindenütt ahol arra
szükség van, gazdakörök alakítottassanak s hogy e
gazdakörök a szükséghez s lehetőséghez képest
anyagilag és erkölcsileg támogattassanak.

III. Szövetkezetek. 1. A székelyföldi minisz-
teri kirendeltség megbizassék, hogy a szövetke-
zeti szervezkedést s szövetkezeti működést a Szé-
kelyföldön minden irányban elősegítse. 2. A Szé-
kelyföldön alakuló vagy már meglévő, de újabb
szakcsoportokat létesítő szövetkezetek a Nagy-
méltóságod rendelkezésére álló hitelből forgó tő-
kére s az első berendezkedés költségeire hathatós
segélyben részesítettessenek. 3. A székelyföldi érté-

kesítő és fogyasztási szövetkezetek számára szövetkezeti alapon közös értékesítő és beszerző központi raktárak állíttassanak. 4. A székelyföldi értékesítő szövetkezetek a vasuti szállításhoz kedvezményben részesíttessenek. 5. A székelyföldi miniszteri kirendeltséggel kapcsolatban Marosvásárhelyen a Székelyföldre kiterjedő hatáskörrel külön szövetkezeti ellenőri állás szerveztessék.

IV. *Gazdasági ismeretek terjesztése* 1. A csikvármegyei gazdasági felsőbb népiskola állami támogatással az állami földmivesséskoláknak megfelelő, de amellyel a Székelyföld gazdasági viszonyait szem előtt tartó intézetté fejlesztessék; ezt követően a Székelyföld valamelyik alkalmas helyén hasonló irányú földmivesséskola létesíttessék. 2. E földmivesséskolákon a székelyföldi népiskolák tanítóit a gazdasági ismeretekben fokozatosan kiképeztesse. 3. A Székelyföldet érintő tanító- és lelkészképző intézeteken, a hol még hiányzik, nevezetesen Gyulafehérváron és Nagyenyeden gazdasági tanszék állíttassék fel. 4. A néptanítók eme fokozatos kiképzésének megfelelően a székelyföldi népiskolák mellett népies gazdasági ismétlő iskolák szerveztessenek és támogattassanak. 5. A székelyföldi gazdasági egyesületek népies gazdasági előadások tartására minél hatékonyabban segítsenek. 6. A különböző gazdasági szakterületekre székelyföldi lelkészek, tanítók, földmivessék és mezőgazdasági munkások minél nagyobb számban felvétessenek. 7. A kézdívásárhelyi és marosvásárhelyi leányvárházak növendékei gazdasági háztartási teendőikben is kiképeztesse és ez intézetek e célból támogattassanak.

V. *Népkönyvtárak*. Tisztelettel azt javaslom tehát, hogy a népkönyvtárért folyamodó székely községeknek, elsősorban pedig azoknak, a melyekben gazdakörök vagy fürdők vannak, a szokott kedvező feltételek mellett népkönyvtárak engedélyeztesse.

VI. *Népies mintagazdaságok*. A Székelyföldön minden vidék gazdálkodási jellegének megfelelő mintagazdaságok létesíttessenek s a székelyföldi miniszteri kirendeltség felhatalmaztassék, hogy a gazdasági egyesületekkel egyetértően ily gazdaságok létesítésére javaslatot tegyen.

VII. *Kisgazdaságok legjobbjainak jutalmazására* javasolja, hogy a székely földmives gazdak legjobbjai évenként jutalmakkal s elismerő oklevéllel kitüntetessenek.

VIII. *Gazdasági eszközök és gépek terjesztése*. 1. Gazdaköröknek, közs. gazd. egyesületeknek jobb fajta gazdasági eszközök s kisebb gépek adományoztassanak. 2. Ily gazdakörök és községi gazdasági egyesületek akkor, a midőn azok tagjaik közös használatára egyesek által be nem szerezhető nagyobb gépeket beszerezni óhajtván, segítségért Nagyméltóságodhoz folyamodnak, anyagi segítséggel is támogattassanak.

A „SZEKELY-UDVARHELY” TÁRGÁJA.

Etéd község története.

Az „Ifjúsági Egyesület” megbízásából írta:
tarcsfalvi Pálffy Aladár.

(2-ik folytatás.)

A népek és a nemzetek életében éppen oly érdekes a vallásos élet is, mint a politikai fejlődés. Etéd is róm. kath. volt s jelenleg is tekintélyes egyházmegye, melyre később térünk át, egész a reformációig és ekkor Atyhához tartozott s a mai „Egyházaserdő” közepén levő templomba jártak istentiszteletre. A reformáció kezdetével azonban csaknem az egész község áttért az ev. ref. vallásra s az is maradt, kivéve azon rövid időszakot, míg a szombatos tanok szerint tisztelték Istenüket.

Az Atyhától történt elszakadás után Küsmöd községnek lett filiája, de ettől is, érezvén a maga erejét, 1682-ben elvált s lett önálló egyházmegyévé. (Egyezkedés levél a ref. megye levéltárában.) Már 1617-ben gondolt a különválásra s Kisboronás oldal fát levágták, hogy templom építésre tőkét gyűjtsenek. Kis fatemplomuk ekkor a ma is Harangoldalnak nevezett helyen állt a falu felett. 1678-ban kezdik építeni a mai diszes templomukat a piacon, melynek építésére 200 kósót rendelnek Söfalváról 1672-ben. (Söutalvány a megye levéltárában) E templomot 1680-ban szentelte fel Veszprémi István udvarhelyi esperes. A mai templomnak azonban csak a falai régiiek, mert az 1792. szeptember 8-án dühöngött tüzvész az összes faépítményt megsemmisítette, a toronyból még a harangok is leolvadtak, s ennek „tserepeiből” öntötték az új harangokat. (A harangok fel-

Fürdők fejlesztése.

1. A fürdőtörvény megalkotása s ennek keretében a fürdők hitelviszonyainak állami segítségével való rendezése szorgalmaztassék. 2. Arra alkalmas székely fürdőkön állami gyermekszanatoriumok létesíttessenek. A székelyföldi fürdők forrásviszonyainak tanulmányozására, furási munkák vezetésére, csatornázási tervek elkészítésére állami szakközvegek díjtalanul kiküldessenek, vegyelmezések díjtalanul végeztessenek. 4. A turisztika fejlesztésére irányuló társadalmi mozgalom támogattassék. 5. Turisztikai vonalba eső székely községek között személyszállító postajáratok szerveztessenek, ily községek szövetkezetei személyfuvarozásra alkalmas kellő számú kocsik beszerzésében segítsenek. 6. A székelyföldi fürdőknek telephonnal való mielőbbi összekötése szorgalmaztassék. 7. A székelyföldi turisztikában használható rövid kalauz megírása megrendeltessék és e könyv állami támogatással kiadassék. 8. A székelyföldi fürdők között érdekeik közös istapolására külön szövetség létesíttessék s e szövetség úgy erkölcsileg, mint anyagilag támogattassék. 9. A Székelyföld ásványvizeinek értékesítése eladási kísérletekkel, az államilag segélyezett közlekedési és kereskedelmi vállalatok igénybevitelével s minden alkalmas módon előmozdítassék.

Iparosaink közgyűlése.

(—á—) Városunk polgárságának színe-java, iparosaink értelmisége minden év elején legalább egyszer komoly tanácskozással gyűl össze a polgári önképző-kör nagytermében.

Most vasárnap is egy ilyen összejövetel volt polgárságunknak. S o l y m o s s y Endre tanárnak, az iparos közönség ügybuzgó vezetőjének elnökle a alatt tartotta meg évi rendes közgyűlést a polgári önképző és segélyező-egylet, ezalkalommal tizenharmadikszor. Azonban oly lelkesedés, élénk érdeklődés kísérte az egyesület derék tisztviselői krának beszámolóját, akár csak az első évről számolt volna be.

S o l y m o s s y Endre elnök most is újat tudott mondani; annyi év óta buzdítja, lelkesíti iparos polgárságunkat, hogy szinte megleg rendíthetetlen kitartásával. A kis eredmény ötlet nem kedvetleníti, sőt fokozottabb mérvű tevékenységre buzdítja. Pedig a rut hálátlanság, nemterőrdomség, az értelem hiánya és a csunya irigység nem egyszer megrohntatta volna ügybuzgóságát. De őt magasabb szempont vezérli, Krisztusi szeretettel mindeneken győzedelmeskedik. Főadatul tűzvén, hogy e város széttagolt iparos közönségét egy táborba hozza és öntudatra ébresztvén, szellemi műveltségének kitartó ápolásával az anyagi boldogulás útjára tereli. Ezen szép és magasztos eszmeért fölládozza nyugalma, fut-fárad egész éven keresztül s ilyenkor — közgyűlés idején — boldogságtól

irata alapján. E'édnek még ekkor 3 harangja volt, de mindenik kicsiny s így határozta el, hogy az Énlakán elhasadt nagy harangért egy kisebbet adnak s ebből újat öntetnek, de közbe jövén a tüzvész — a cserélt és a leolvadt harangokból öntetnek kettőt, melynek ércnyelve hívja ma is imára Etéd lakosait. Bár a község történetében még nem jutottunk a XVIII. századig, e helyen emlékezem meg azon szomorú napról, mely a község 110 lakóját tette hajléktalanná, földönfutóvá s az egyházat templomától, tornyától fosztotta meg.

1792. szeptember 8-án, Kisasszony napján, a Peszentében lakó Péter Istvánné Bödör Mária sütése miatt csaknem az egész község a tüzvész martalékává lett. Oly borzasztó szélvihar dühöngött, hogy a Péter Istvánné égő házában parazsait a Peszentéből Kenderes tóba vitte, ahol a lekaszált sarju is meggyuladt s úgy égett, hogy az ezen határba dolgozó nép csak Szolokma felé kerülve tudott hazatérni.

Mily szép bizonyítéka az etédek vallásos érzületének azon kis mese, mely e történethez fűződik. U. i. a község már századok óta református volt s mégis a kath. ünnep, Kisasszony napjának megsértéséért Istentől kimért büntetésnek tartják ma is sokan e tüzvészt, mert mikor figyelmeztették Péter Istvánnét, hogy ne süssön, hisz Kisasszony napja, erre azt felelte: „Ne busuljatok, mert míg a kisasszony felkel, megmosdik és felöltözik, én sütök és lepénnyel kínálom. (Szájhagyomány.)

Tény azonban az, hogy mint a harangok felirata is tanuskodik, csakugyan kenyérsütésből következett be a tüzvész. A hajléktalanná lett s templomuktól is megfosztott etédek, nem rendülvén meg bennök az erős hit, templomozni nyáron

sugárzó arccal, jóleső érzéssel számol be az egy-szerű kézműves iparosoknak.

Most is egy ilyen beszámolóban vettem részt s valósággal elragadott S o l y m o s s y Endre tanárnak, a polgári kör vasszorgalmu elnökének igazi lelkesedése. Önkéntelen az jutott eszembe: zászlója alá állok és vele küzdök szétvált iparos közönségünk összetételéért, mert csak egyesült erő adhat további megélhetést ennek a külön-külön erőtlén, figyelembe sem jövő, jobb sorsra érdemes polgárságnak! . . .

Lelkesítő elnöki megnyitójában megemlékezett az idők jeléről, hogy ma már minden vonalon és foglalkozási ágán összetartás tapasztalható. A hivatalnoki sereg, a gazdák és kereskedők is tömörülnek. Szoros kapcsolatba áll valamennyi, hogy együttes erővel az együvé tartozók céljaikat elérhessék, s mint a példák bizonyítják, többekévesebb sikerrel működnek. Sajnálattal konstatalja, hogy egyedül az iparosság él erő és biztos megélhetés kilátása nélkül. Tömörülésre hívja őket, összetartásra buzdítja. Ezt azonban csak az ipartestület megalakításával lehet elérni. Épen azért a választmány B e t e g h Pál mult évi indítványa értelmében foglalkozott e fontos kérdéssel és meghívta S z a k á t s Péter kamarai titkár, aki a szabad lyceumon igen értékes előadásban ismertette az ipartestület hasznos voltát. Majd az iparosok munkaképtelenség esetére való biztosítása ügyét ajánlta megfontolásra. Végül pedig az évek óta tervbe vett „Iparos Otthon” építését hozta felszínre; ismertvén az egylet anyagi erejét, mely szerint a meglevő 6000 korona készpénz mellett, az Árpád-utcában levő ház eladásával, elegendő összeg volna egy telek megszerzésére. Az építés sem ütközne akadályokba, mert a megyei takarékpénztár 50 éves jelzálogos kölcsönt a legmészebb terjedhető kedvezményvel nyújtana. Bizik továbbá Székelyudvarhely város nemes közönségében s főképp a polgárság családi körétől remél nagyobb lelkesedést az „Iparos Otthon” megteremtésére.

Az élénk éljenzéssel fogadott megnyitó után C s i l l a g József titkár olvasta fel terjedelmes, az egylet egyévi változatos működését részletesen leíró, igen gondosan megszerkesztett jelentését. Az elnöki megnyitóval együtt szóról szóra jegyzőkönyvre iktatják és ügybuzgó működésükért elismerő köszönetét nyilvánítja a közgyűlés.

F i s c h e r Ferenc pénztárnok s kapcsolatosan G l a t z Károly a számvizsgáló bizottság nevében tette meg jelentését az egylet pénzügyi viszonyairól. Ezt követte a könyvtár állapotáról S z o r g e r Ferenc által előadott bizottsági jelentés, valamint az ingóságok leltárának bemutatása. Mindannyit tudomásul vette a közgyűlés. F i s c h e r Ferenc pénztárnok, S z a b ó Gyula és S z e m e r j a y Károly könyvtárosoknak, valamint S z a b ó József szabó egyleti gazdának pedig ügybuzgó munkálkodásukért jegyzőkönyvi köszö-

a Király István körtefája aká s télben a peszentei Birtalan János házába jártak, hallgatni tiszteletes Ödi Sámuel uram ékes beszédeit, míg az ő lankadatlan kitarása folytán összegyűjtött pénzből újra építhették az Isten hajlékát.

A németek sarcolása, melynek az egész Székelyföld ki volt téve, nemcsak a politikai közredet, de az egyházat is sújtotta. Egy Toller ezredbeli végrehajtó, miután a községet kegyetlenül sarcolta, a papot, Nánássy Mihály esperest is elfogta s ez bár 20 aranyat fizetett neki, mégsem bocsájtotta szabadon, hanem bebörtönözte, kizozta, amíg kivallotta, hogy a megyebíró az eklézsia arany poharával az erdőbe menekült. Ez azon pohár, melyet az elváláskor Küsmöd ajándékozott Etédnek kárpótulás s mely az akkori ötvös munkák remeke. Ezen pohár van használatban ma is. Hogy a pohár hollétét megtudta a végrehajtó, a falusiakat addig üldözte, kizozta, míg azt előadták, a poharat és papot Marosvásárhelyre vitette s 40 aranyat követelt tőle. (Orbán B. Székelyföld I. 145. I.) Hogy hogy került vissza, azt nem lehet tudni, mikor történt az se bizonyos, mert a kérvényről, melyet a pohár visszaszerzése ügyében a felsőbb hatósághoz intéztek, hiányzik az évszám, de valószínű, a Rákóczi Ferenc-féle szabadságharc alatt, a magyarokat üldöző labancoktól telhetett ki ilyesmi, kik előtt nem volt szent semmi.

Sok kutatásom eredményeképpen csak e néhány papnak nevé tudhattam meg: Kapussy Miklós, ennek fia, szintén Kapussy Miklós, a fentebb már említett Nánássy Mihály esperes, Szatmári Ferenc és Bartók Sámuel. 1772—1803-ig Kendi Sámuel. 1803—1855-ig Kendi Ferenc, 1855—1895-ig Karácsony Mózes és ennek halála után a jelenlegi lelkész: Csia Kálmán. (Folyt. köv.)

netet szavazott. Majd az 1904. évi költségelirányzat elfogadása után V a j d a Ferenc, B e t e g h Pál és B e n e d e k-Géza tagokból álló bizottságot küldtek ki a tisztviselői kar és választmány újra alakítására. A közgyűlés S o l y m o s s y Endre elnököt és a többi volt tisztviselőket, valamint a névsorba előírt választmányi tagokat egyhangulag, felkiáltás utján megválasztotta.

Végül Solymossy elfoglalva ismét az elnöki széket, meleg hangú köszönetet mondott az újabb bizalomért s indítványára a jegyzőkönyv hitelesítésére Betegh Pál és Glatz Károly tagokat kérte fel a közgyűlés. Vajda Ferenc indítványára pedig az „Iparosok Otthona” és munkaképtelenségük esetére való biztosításuk ügyének felkarolása tárgyában a választmányt megbízták, hogy a szükséges intézkedéseket fogantartsa s készítse elő az ügyet mielőbbi megvalósításra.

Több tárgy nem lévén, a közgyűlés az elnökjelölésével véget ért.

Tan- és nevelésügy.

Meghívó. Az „Udvarhelymegyei Tanító-Egylet” Székelyudvarhelyen folyó évi május hó 11-ikén d. e. 9 órakor a községi iskola helyiségében tartja meg XXIX-ik rendes közgyűlését, melyre a tagokat és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívom. Székelykeresztúr, 1904. április hó 5-én Ujvári Mihály, elnök. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Bizottság kiküldése a jegyzőkönyv hitelesítésére. 3. Bizottság kiküldése a központi pénztár és az alapok számadásainak megvizsgálására. 4. Jelentés az egylet 1903—904. évi működéséről, előterjeszti Gyerkes Mihály, titkár. 5. Jelentés a központi pénztár és az alapok állásáról, előterjeszti Balogh Róza, pénztáros. 6. A tanítói fizetések rendezése és a nyugdíj törvény módosítása, előadók: Szász Ferenc (Alsósiménfalva) és Gyerkes Mihály (Székelyudvarhely). 7. A kiküldött pénztárvizsgáló bizottság jelentése. 8. A népoktatási törvény revíziója kapcsolatban a szolgálati viszony szabályozásával, előadók: Veress Ferenc (Bögöz) és Péter János (Alsóboldogfalva). 9. A népnevelési egyesületek szervezése, előadók: Kovács Mihály (Parajd) és Kozma Miklós (Fiatfalva). 10. A bíráló bizottság jelentése a pályázatok eredményéről. 11. A nyertes pályamunka felolvasása. 12. A megüresedett alelnöki és orsz. biz. képviselői állás betöltése. 13. A VI. egyetemes tanítógyűlés rendezőbizottságának felhívása, előterjeszti Szász Béla másodtitkár. 14. Indítványok. A közgyűlés előtt d. e. 8 órakor a „Segélyegylet” ülése az elemi iskola tănáhszobájában. Esetleges indítványok május hó 1-ig az elnöknek írásban benyújtandók, hogy azokkal a választmány május hó 4-én Székelyudvarhelyen tartandó ülésén érdemlegesen foglalkozhassék. Közgyűlés után a Sándor István vendéglőjében közeledik lesz; egy teríték ára 2 K 40 f. A résztvenni szándékozóknak május hó 10-ig jelentkezzenek Gyerkes Mihálynál Székelyudvarhelyen.

Különfélék.

— **Külfutetés.** A király a husvétii ünnepek alkalmával több előkelő urnót a jótékonyág terén szerzet érdemeiért kitüntetésben részesített. Ezek között van Pallavicini Edéné örgrófné Majláth Adél grófnő, Majláth püspök testvére is, aki az első osztályú Erzsébet-rendet nyerte el.

— **Személyi hírek.** Holló János helybeli r. kath. segédlelkész egészsége helyreállítása végett ideiglenesen félévi szabadságot nyert s helyébe a püspök H a d n a g y János gyergyószárhegyi segédlelkészt áthelyezte városunkba.

— **Eljegyzés.** Elekes Géza szentkirályi fiatal körjegyző eljegyezte Dombi Julát Homoród-szentpálon.

— **A ref. kollegiumban** az 1848-iki törvények szentesítésének évfordulóját április 11-ikén délelőtt 11 órakor házi ünnepélyvel ülték meg az intézet disztermben, hol a tanuló-ifjúság és a tanárikar teljes számban jelen volt. A 90-ik zsolttár első versének elnéklése után imát K ó n y a Kálmán h. vallastanár, alkalmi beszédet pedig G ö n c z i Lajos igazgató mondott, mire a Hymnus éneklése után az ünnepély véget ért.

— **Szlnészet.** Székelykeresztúrról vett tudósításunk szerint — G á s p á r Jenő szinigazgató 28 tagból álló szintársulatával ott a jövő héten megkezdí hat hétre terjedő előadásainak sorozatát. A 12 előadásra hirdetett bérlet gyűjtését Jámbory Károly titkár eszközli, aki már ebbeli működését megkezdte.

— **Vármegyénk közigazgatási bizottsága** havi rendes ülését Hollak Arthur főispán elnöklelte alatt tegnap tartotta meg. A tagok majdnem teljes számban jelen voltak. A mérnöki jelentéssel kapcsolatosan M o l n á r Lajos kir. pénzügyi tanácsos szóvá tette a homoródköklánd—vargyasi tvh. utvonál járható állapotban helyezését s annak hengerezését hozta javaslatba. Dr D a m o k o s alispán azon kijelentését, hogy a szükséges homokot már összehordták, a mellyel 2—3 méter szélességbe beterítik az utat s így mielőbb célt érnek, a bizottság és főlszólaló is tudomásul vette.

Majd dr Várentsik Ferenc tisztügyész szólalt fel a Bethlenfalva között végrehajtandó uthengerezés ügyében. Ennek alapján a bizottság sürgős felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez, hogy az uthengerezést oly időben végeztessék, amikor a Homoród-fürdő felé való utazást nem akadályozzák, tehát május—június hónapokban befejeztessék. Az állategészségügyi jelentésnél főispánunk ismertette a helyzetet, minek alapján a székelykeresztúri járási állatorvosi állás sürgős betöltését kérelmezik. Az ülésnek mintegy 58 tárgya volt s d. e. fél 12 órakor véget ért.

— Hangverseny és színelőadás városunkban.

A székelyudvarhelyi unitárius egyház folyó évi május elsejére egy nagyobb szabású hangversenyt rendez az építendő templom javára városunkban. A hangverseny műkedvelői színelőadással és táncvígalmommal lesz összekapcsolva s azon vármegyénk legelőkelőbb műkedvelői fognak résztvenni. Mint értesülünk — H o l l a k y Arthur főispán és Dr D a m o k o s Andor alispán is közreműködik a hangversenyen. A színelőadást pedig M á t é f y Domokos kir. pénzügyi titkár rendezi. A műsor összeállításán most fáradozik a rendezőszék.

— **A sorozás** vármegyénk egész területén befejezést nyert szombat. A székelykeresztúri járásban 677 állításköteles közül 246-ot soroztak be.

— **Vármegyénk gazdasági egyesülete** folyó havi rendes ülését kishalmgyi Hollak Arthur főispán, egyesületi elnök vezetése alatt kedden délután tartotta meg a tagok élénk érdeklődése és Dorner Béla, a székelyföldi kirendeltség udvarhelyvármegyei megbízottjának részvétele mellett. Az ülés leginkább folyó ügyeket tárgyalt és új tagokat vett föl az egyesület kebelébe. A kirendeltség által utalványozott 2000 drb kedvezményes áru juh kiosztásának rendjét és módozatait beszélték meg. E szerint a kiosztást Pálfalva községben kezdik meg s főkép a havasalji községekben, hol leginkább óvva lesznek a kiosztásra kerülő juhok a mételykórtól, folytatják. Azonban rendkívüli jótállással, felelősség elvállalása mellett s különös méltánylást igénylő okokból Nagyalambfalvára is osztanak ki tenyészjuhokat kisebb mennyiségben. Az üszöbeszerzési alapot a vármegyétől kezelésbe átkerik a Gazdasági Egyesülethez, mivel amugyis a tulajdonképeni fölhasználást eddig is az egyesület eszközölte. A jelenlegi állapot pedig azért tarthatatlan, mert a fizetések közvetlen a vármegyéhez történnek s így az egylet a szükséges ellenőrzést nem gyakorolhatván, a hátralekók főlzaporodnak és sokan jogosulatlan hasznot élveznek a közérdek hátrányára. Együttal elhatározták, hogy az egylet kezelésében levő vármegyei tenyészbika-alapot is ezentul üszöbevásárlásra fogják fölhasználni. Tifán Gergely oroszhegyi lakos, szüzugyapásztort löfegyverrel látja el az egylet és fölesketteti mezőörnek, hogy így hathatósabb védelembe részesüljön a gulyalegelő. Több folyó ügy letárgyalása után az ülés véget ért.

— **Pályázat.** A helybeli róm. kath. kántortanítói állásra a pályázatot a lelkészi hivatal kihirdette folyó hó 26-iki határidővel. Ezen időig a k. tanítói oklevéllel, keresztlevéllal és működési bizonyítványokkal főlszerelt kérvények a lelkészi hivatalhoz beküldendők. Az énekpróba folyó évi május 1-én d. e. 9 órakor tartandó istenizsulet alkalmával történik meg.

— **Eladó telek** Orbán Balázs-utca 4. szám alatt. Értekezhetni lehet B a l ó Zsigmond aranyművessel.

Közgazdaság.

Az Udvarhelyvármegyei Gazd. Egyesület elnökségétől.

220—904. **Értesítés.** A gazdasági egyesület szüzugyujájába a bejelentéseket a titkárság már elfogadja. Egy drb borju legeltetési díja nem tagok borjuja után 8 K, tagoké után 7 K. A tagok kedvezményenyl csak 5 drbot, teljes díjért bányát legeltethetnek.

Ribizli bokrok. A gazdasági egyesület elnöksége azokat, akik egres és ribizli bokrokért folyamodtak, értesíti, hogy azok megérkeztek és a titkárnál átvehetők.

Nyilt-tér*

Igen alkalmas utazásoknál.
— Rövid használat után nélkülözhetetlen.
— Egészségügyi hatóságok által megvizsgálva.

Bizonyítvány kelt Bécsben,
1887. jul. 3-án.

Székely Kalodont

nélkülözhetetlen
fogtisztító-szer.

A fogak tisztántartásához csupán szájjvizek nem elégségesek. A foghúson mindig ufolag keletkező ártalmas anyagok eltávolítása csakis mechanikus tisztítással kapcsolatban egy frissítően és antiszeptikusán ható fogtisztító-szerrel sikerülhet, minőnek a „Kalodont” már az összes kulturállamokban a legsikeresebb használatra bizonyult.

* Az e rovatban megjelenő közleményekért semmi felelősséget sem vállal a Szerk.

Apró hirdetések.

BOR. Jó és olcsó asztali csemege és gyógyborok literenkint 28 krtól 1 frt 40 krig Fernengel Gyula bor nagykereskedésében kaphatók. 5 literen felüli vételnél külön kedvezményes árak.

Kérjen

csak
Selle és Káry-féle

FREDON

legjobb tisztítószert minden lábbelihez, fekete és sárga színben. Különösen ajánlható boxcalf, oscarra, chevreaux és lakkcipőhöz. Bécs, XII/1.

Névjegyek, eljegyzési- és esküvőkártyák, meghívók, valamint mindenféle nyomtatványok a legjutányosabb áron és gyorsan készülnek. Betegh Pál könyvnyomdájában Sz.-Udvarhely, Kossuth-utca 15. sz.

BOR.

Tisztán kezelt, termelőktől beszerzett finom asztali- és csemege borok kaphatók:

Sterba Ödön
fűszerkereskedésében Székelyudvarhely.

1 liter szászorbói — — 26 kr.
1 liter magyar borvidéki 34 kr.
1 liter királyhalmi — — 40 kr.
1 liter szilványi — — 50 kr.

Nagyobb vételnél árengedményt adok!

Tessék mintát kérni!

